

Spis treści

Wprowadzenie (<i>Ryszard Sudziński</i>)	5
1. Uwagi metodyczne i metodologiczne	5
2. Historiografia dziejów Torunia w latach 1945–1975. Przegląd i ocena rozwoju badań ..	8

OKRES PIERWSZY (1945–1948/1949)

ROZDZIAŁ I (*Ryszard Sudziński*)

Bilans otwarcia	19
1. Ewakuacja Niemców z Torunia i sytuacja w mieście na przełomie stycznia i lutego 1945 roku	19
2. Skutki lat wojny i okupacji niemieckiej (1939–1945)	25
3. Rola Armii Czerwonej i NKWD po zajęciu miasta na początku 1945 roku	35
4. Usytuowanie administracyjne i perspektywy rozwoju Torunia w nowej rzeczywistości ..	40

ROZDZIAŁ II (*Ryszard Sudziński*)

Ustrój administracyjny Torunia w latach 1945–1949/1950	47
1. Organizacja i funkcjonowanie administracji samorządowej	47
2. Pozycja i kierunki aktywności Miejskiej Rady Narodowej	58

ROZDZIAŁ III (*Hadrian Ciechanowski*)

Zalążki życia politycznego w Toruniu pod hegemonią komunistów (1945–1949)	67
1. Rozwój organizacyjny partii i stronnictw politycznych	68
1.1. Partie lewicy społecznej	68
1.2. Stronnictwa koncesjonowane	79
1.3. Ugrupowania legalnej opozycji politycznej	81
1.4. Organizacje społeczne	86
2. Apogeum walki politycznej – referendum ludowe i wybory do Sejmu Ustawodawczego (1946–1947)	88

3. Powstanie PZPR i zamknięcie procesu formowania nowego systemu sprawowania władzy (1948–1949)
4. Rozprawa z podziemiem niepodległościowym

ROZDZIAŁ IV (*Ryszard Sudziński*)

Oblicze społeczne miasta w pierwszych latach po zakończeniu wojny i okupacji

1. Reperkusje niemieckiej polityki narodowościowej i próby jej rozwiązania
2. Deportacje mieszkańców Torunia i okolic do obozów pracy w ZSRS
3. Problem „maruderstwa” żołnierzy sowieckich i jego wpływ na bezpieczeństwo w mieście
4. Przemiany ludnościowe i procesy urbanizacyjne

ROZDZIAŁ V (*Ryszard Sudziński*)

Odradzanie się życia gospodarczego w Toruniu (1945–1949)

1. Uruchamianie przemysłu – rekwizycje i demontaże mienia oraz jego wywózka do ZSRS
2. Zmiany strukturalne w przemyśle i rzemiośle
3. Początki gospodarki planowej (1947–1949)

ROZDZIAŁ VI (*Ryszard Sudziński*)

Odbudowa i rozwój infrastruktury miejskiej po wojnie (1945–1949)

1. Stan infrastruktury komunalnej po zajęciu Torunia przez Armię Czerwoną
2. Gospodarka komunalna
3. Infrastruktura społeczna

ROZDZIAŁ VII (*Sylvia Grochowina*)

Oblicza toruńskiej oświaty po zakończeniu drugiej wojny światowej (1945–1948/1949)

1. Odbudowa administracji szkolnej i organizacja poszczególnych stopni szkolnictwa
2. Zmiany w programach nauczania oraz wychowaniu uczniów, podręczniki i inne pomoce naukowe
3. Problemy kadrowe

ROZDZIAŁ VIII (*Anna Supruniuk, Mirosław A. Supruniuk*)

Okoliczności powstania, organizacja i początki działalności

Uniwersytetu Mikołaja Kopernika

1. Z dziejów myśli uniwersyteckiej na Pomorzu
2. Zabiegi o uniwersytet po zakończeniu wojny
3. Kształtowanie struktury organizacyjnej uczelni
4. Działalność dydaktyczna
5. Krystalizowanie się kierunków badawczych
6. Problemy kadrowe i lokalowe
7. Początki działalności organizacji politycznych, studenckich i związkowych

ROZDZIAŁ IX (*Iwona Markowska*)

Uwarunkowania rozwoju życia kulturalnego w powojennym Toruniu

1. Straty i zniszczenia wojenne w sferze kultury
2. Napływ do miasta inteligencji twórczej
3. Odbudowa i działalność wiodących instytucji kultury

3.1. Teatr Ziemi Pomorskiej	294
3.2. Teatr Lalek „Baj Pomorski”	300
3.3. Książnica Miejska	302
3.4. Muzeum Miejskie	307
3.5. Archiwum Miejskie	310
4. Toruńskie środowiska twórcze	312
5. Osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania kultury	334
6. Organizacja i baza materialna kultury fizycznej, sportu i rekreacji	339
 ROZDZIAŁ X (<i>Zbigniew Girzyński, Jarosław Klaczek</i>)	
Kościół toruński u zarania Polski Ludowej	347
1. Rozwój sieci parafialnej i organizacja dekanatu	347
2. Powojenna odbudowa, remonty i przekształcenia obiektów sakralnych	348
3. Kościół toruński w życiu publicznym miasta	355
4. Organizacja „Caritas”	358
5. Mniejszościowe organizacje kościelne i związki wyznaniowe	360
5.1. Kościół Ewangelicko-Augsburski	360
5.2. Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny, Kościół polskokatolicki, Wolne Kościoły protestanckie	365
 ROZDZIAŁ XI (<i>Maciej Krotofil</i>)	
Garnizon Wojska Polskiego w Toruniu w latach 1945–1948	369
 ROZDZIAŁ XII (<i>Iwona Markowska</i>)	
Życie codzienne torunian w pierwszych latach pokoju	383
 OKRES DRUGI (1949/1950–1955/1956)	
 ROZDZIAŁ XIII (<i>Ryszard Sudziński</i>)	
Zmiany w ustroju i funkcjonowaniu administracji miejskiej (1950–1955)	397
 ROZDZIAŁ XIV (<i>Hadrian Ciechanowski</i>)	
Oblicza życia politycznego w Toruniu w szczytowym okresie stalinizmu (1950–1955) ..	407
1. Władze miejskie Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej	408
2. Kierunki aktywności Komitetu Miejskiego partii	413
3. Opór społeczny i represje wobec konspiracji niepodległościowej	435
 ROZDZIAŁ XV (<i>Ryszard Sudziński</i>)	
Życie gospodarcze miasta w czasach stalinowskich	445
1. Ekonomiczna wizja przekształcenia Torunia w miasto „socjalistyczne”	445
2. Realizacja I etapu uprzemysłowienia Torunia	450
 ROZDZIAŁ XVI (<i>Ryszard Sudziński</i>)	
Przemiany ludnościowe w stalinizmie	463

1. Ukształtowanie struktury przestrzennej Torunia	463
2. Oblicze społeczne miasta	468
ROZDZIAŁ XVII (Ryszard Sudziński)	
Infrastruktura miejska w okresie stalinizacji	471
1. Stan infrastruktury komunalnej	471
2. Dylematy infrastruktury społecznej	477
ROZDZIAŁ XVIII (Sylvia Grochowina)	
Ideologizacja oraz sowietyzacja oświaty i wychowania (1949–1956)	487
1. Zmiany organizacyjne na poszczególnych szczeblach szkolnictwa	489
2. Ideologizacja programów nauczania, podręczników i innych pomocy dydaktycznych oraz systemu wychowania uczniów i młodzieży	496
3. Kształcenie nauczycieli i problemy kadrowe	511
ROZDZIAŁ XIX (Anna Supruniuk, Mirosław A. Supruniuk)	
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w latach 1949/1950–1955/1956	517
1. Zmiany w strukturze organizacyjnej uczelni	517
2. Warunki materialne	532
3. Problemy kadrowe	534
4. Ograniczanie badań naukowych	537
5. Działalność dydaktyczna, studenci i absolwenci	540
6. Rola organizacji politycznych, studenckich i związkowych	546
ROZDZIAŁ XX (Iwona Markowska)	
„Socrealizm” w toruńskiej kulturze	553
1. Założenia programowe polityki kulturalnej	553
2. Organizacja infrastruktury kulturalnej miasta i upowszechnianie życia kulturalnego	556
3. Ewolucja toruńskich środowisk twórczych	568
4. Nowe zadania ideologiczne środków masowego przekazu	583
5. Sport	587
ROZDZIAŁ XXI (Zbigniew Girzyński, Jarosław Kłaczek)	
Kościół toruński w okowach stalinizmu	597
1. Zmiany w organizacji Kościoła katolickiego	597
2. Wpływ epoki na działalność duszpasterską, charytatywną, naukową i kulturalno-oświatową Kościoła	602
3. Kościół toruński w życiu publicznym miasta	603
4. Nauczanie religii w szkole	605
5. Mniejszościowe organizacje kościelne i związki wyznaniowe	611
5.1. Kościół Ewangelicko-Augsburski	611
5.2. Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny, Kościół polskokatolicki, Wolne Kościoły protestanckie	613
ROZDZIAŁ XXII (Maciej Krotofil)	
Garnizon Wojska Polskiego w Toruniu w latach 1949–1956	615

ROZDZIAŁ XXIII (Iwona Markowska)

Życie codzienne torunian w stalinizmie	623
---	-----

**OKRES TRZECI
(1956–1975)**

ROZDZIAŁ XXIV (Ryszard Sudziński, Hadrian Ciechanowski)

Funkcjonowanie Miejskiej Rady Narodowej od 1956 roku	637
---	-----

ROZDZIAŁ XXV (Hadrian Ciechanowski, Jarosław Kłaczek)

Kierownicza rola Komitetu Miejskiego PZPR w życiu politycznym Torunia (1956–1975)	659
--	-----

1. Władze miejskie PZPR	659
2. Skład socjalno-społeczny i struktury organizacyjne partii	668
3. Życie polityczne w mieście pod egidą PZPR	680
3.1. Reperkusje polskiego października 1956 r.	680
3.2. Życie wewnątrzpartyjne i działalność na terenie miasta w okresie gomułkowskiej „małej stabilizacji”	685
3.3. Wokół toruńskiego marca 1968 r.	715
3.4. Walka o laicyzację społeczeństwa	730
3.5. Oficjalne wizyty i obchody w mieście w latach sześćdziesiątych	738
3.6. Grudzień 1970 r. oraz jego reperkusje w Toruniu i regionie	741
3.7. Komitet Miejski PZPR w obliczu gierkowskiej „propagandy sukcesu”	751

ROZDZIAŁ XXVI (Ryszard Sudziński)

Przeobrażenia gospodarcze w okresie „realnego socjalizmu” (1956–1975)	763
--	-----

1. Koncepcje ożywienia gospodarki Torunia po ofensywie stalinizmu	763
2. Realizacja II etapu uprzemysłowienia miasta	769

ROZDZIAŁ XXVII (Ryszard Sudziński)

Wpływ uprzemysłowienia na przemiany strukturalne społeczeństwa (1956–1975)	791
---	-----

1. Struktura demograficzna	791
2. Struktura społeczno-zawodowa mieszkańców	796
3. Struktura przestrzenna ludności	808

ROZDZIAŁ XXVIII (Ryszard Sudziński)

Infrastruktura miejska w okresie forsownej industrializacji (1956–1975)	813
--	-----

1. Stabilizacja struktury funkcjonalno-przestrzennej	813
2. Zapóźnienie infrastruktury komunalnej	816
3. Infrastruktura społeczna i poziom zaspokojenia sfery usług	832

ROZDZIAŁ XXIX (Sylvia Grochowina)

Oświata i wychowanie (1956–1975)	849
---	-----

1. Wychowanie przedszkolne	850
2. Szkolnictwo podstawowe, średnie ogólnokształcące i zawodowe	853

3. Oświata dorosłych
4. Kształcenie i dokształcanie nauczycieli
5. Zmiany w programach nauczania, podręcznikach i metodach wychowania

ROZDZIAŁ XXX (*Anna Supruniuk, Mirosław A. Supruniuk*)

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w latach 1956–1975

1. Zmiany w strukturze organizacyjnej uczelni
2. Nowe kierunki badań naukowych
3. Warunki materialne
4. Kadra naukowa
5. Działalność dydaktyczna, studenci i absolwenci
6. Organizacje polityczne, studenckie i związkowe

Władze UMK w latach 1945/1946–1975/1976 – Aneks

ROZDZIAŁ XXXI (*Iwona Markowska*)

Życie kulturalne w czasach „realnego socjalizmu” (1956–1975)

1. Przeobrażenia w dziedzinie polityki kulturalnej
2. Instytucje kultury i sposoby jej upowszechniania
3. Aktywizacja lokalnych środowisk twórczych
4. Środki masowego przekazu
5. Sport i kultura fizyczna

ROZDZIAŁ XXXII (*Zbigniew Girzyński, Jarosław Kłaczek*)

Kościół toruński w czasach Wielkiej Nowenny i na początku dialogu

w latach siedemdziesiątych.

1. Zmiany w funkcjonowaniu związków wyznaniowych
2. Kościół toruński w życiu publicznym miasta
3. Klub Inteligencji Katolickiej w Toruniu
4. Życie religijne i zmiany społeczne w Kościele na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX wieku
5. Mniejszościowe organizacje kościelne i związki wyznaniowe

5.1. Kościół Ewangelicko-Augsburski

5.2. Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny, Kościół polskokatolicki, Wolne Kościoły protestanckie

ROZDZIAŁ XXXIII (*Maciej Krotofil*)

Garnizon Wojska Polskiego w Toruniu w latach 1956–1975

ROZDZIAŁ XXXIV (*Iwona Markowska*)

Życie codzienne torunian w czasach „małej stabilizacji”

i gierkowskiego „konsumpcjonizmu”

ROZDZIAŁ XXXV (*Ryszard Sudziński*)

Koncepcje urbanistyczne, rozwój architektoniczny

i rewitalizacja zabytkowego krajobrazu kulturowego Torunia

1. Urbanistyczna wizja Torunia w „realnym socjalizmie”
2. Architektoniczne oblicze miasta
3. Rewitalizacja toruńskiej Starówki

<i>Spis treści</i>	1171
ŹRÓDŁA I LITERATURA	1077
WYKAZ SKRÓTÓW	1101
INDEKS OSOBOWY (oprac. <i>Alicja Bartnicka</i>).....	1109
INDEKS NAZW GEOGRAFICZNYCH (oprac. <i>Alicja Bartnicka</i>).....	1147
SPIS I ŹRÓDŁA ILUSTRACJI (oprac. <i>Anna Supruniuk, Ryszard Sudziński</i>).....	1159
SPIS TREŚCI.....	1165
ANEKS FOTOGRAFICZNY (oprac. <i>Anna Supruniuk, Ryszard Sudziński</i>).....	1173